

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ
عَثْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا
أَبَدًا، وَأَنْتَهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(صحیح مسلم، ج ۷، ص ۱۲۲، سنن دارمی، ج ۲، ص ۴۳۲، مسند
احمد، ج ۳، ص ۱۴، ۱۷، ۲۶، ۵۹، ج ۴، ص ۳۶۶، ۳۷۱، ج ۵، ص
۱۸۲، مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۰۹، ۱۴۸، ۵۳۳، و...)

Resulullah (s.a.a) şöyle
buyurmaktadır: “Ben sizin aranızda iki
paha biçilmez emanet bırakıyorum: -
Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri- ıtratım,
Ehl-i Beyt’im. Bu ikisine sımsıkı
sarıldığımız müddetçe asla sapmazsınız.
Bu ikisi Kevser Havuzu’nun başında
bana varıncaya kadar birbirinden
ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14,
17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182;
Müstedrek-i Hakim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

ON DÖRT MASUM'UN SİYERİ

İMAM MUSA KÂZİM (A.S)

ON DÖRT MASUM'UN SİYERİ
İMAM MUSA KÂZİM (A.S)

HAK YOLUNDA MÜESSESESİ
YAZARLAR KURULU

Çeviri:
Cafer BENDİDERYA

Edit:
İsmail BENDİDERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام کتاب: پیشوای هفتم، حضرت امام
موسی بن جعفر (ع)
نویسنده: هیأت تحریریه مؤسسه در
راه حق
مترجم: اسماعیل بندی دریا
زبان ترجمه: ترکی استانبولی

ON DÖRT MASUM'UN SİYERİ
İMAM MUSA KÂZİM (A.S)

Yazan: Hak Yolunda Müessesesi Yazarlar Kurulu

Çeviren: Cafer BENDİDERYA

Edit: İsmail BENDİDERYA

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Derya

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2007

Yayımlayan: Dünya Ehlibeyt Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
VELADETİ.....	12
İMAM KÂZİM VE ABBASÎ HÜKÜMETİ	13
FAHH OLAYI.....	19
İMAM KÂZİM'İN TUTUMLARI.....	23
MÜNAZARA VE İLMÎ TARTIŞMALAR	28
İBADETİ.....	33
İMAM'IN (A.S) HİLMİ, AFFEDİCİLİĞİ VE SABRİ	36
İMAM KÂZİM'İN CÖMERTLİĞİ.....	39
İMAM KÂZİM'İN İMAMETİNİN İNCELENMESİ	41
İMAM'IN ÖĞRENCİLERİ VE ONDAN EĞİTİM ALANLAR.....	45
İBN EBU UMEYR.....	46
SAFVAN B. MİHRAN	47
SAFVAN B. YAHYA	48
ALİ B. YAKTİN.....	48
MÜMİNÜ'T-TAK.....	51
HİŞAM B. HAKEM	52
İMAM KÂZİM'İN ŞAHADETİ.....	58
İMAM KÂZİM'İN VECİZ SÖZLERİ	59

ÖNSÖZ

Şüphesiz kültürel savaşta olduğumuz asrımızda etkili tebliğ metotlarından yararlanarak kendi ideallerini yayabilen her mektep bu alanda öncül olup dünya insanlarının düşüncesinde etki bırakacaktır.

İran’da İslam inkılabının zafere ulaşmasından sonra dünyanın gözü bir kez daha İslam dini, Şia kültürü ve Ehl-i Beyt (a.s) mektebine dikilmiştir. Düşmanlar bu fikrî ve manevî gücü ortadan kaldırabilmek, dostlar ve taraftarlar ise inkılabî ve kültürel örneklerden ilham alıp onları izleyebilmek için bu asil ve tarih yaratan kültürün merkezine göz dikmişlerdir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı Resulullah’ın (s.a.a) Ehl-i Beyt’inin izleyicileri arasında karşılıklı yardımlaşma, fikir alış-verişi, vahdet ve birliğin zaruretinin bilincinde olarak dünya Şiileri ile faal bir ilişki oluşturma amacıyla konferanslar düzenleme, kitap basma, telif eserlerini tercüme etme ve Şia düşüncesi alanında insanları bilgilendirme vasıtasıyla Ehl-i Beyt ve Muhammedî öz İslam kültürünü yaymak için Şia’nın işbilir, büyük ve yaratıcı gücünden ve Caferî mektebi düşünürlerinden yararlanarak bu meydana ayak basmıştır. Rabbimize şükürler olsun ki, büyük rehberimiz Ayetullah Hameneî’nin (Allah sayesinde başımızdan eksik etmesin) özel yönlendirmeleriyle bu hassas ve kültür yaratıcı meydana çok önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte bu nurlu ve asil hareketin günden güne hızlanıp büyümesini,

günümüz dünyasının ve Kur’an ve Ehl-i Beyt’in berrak maarifine susayan insanların bu mektebî maneviyatın, irfanî mektebin ve velaî İslam’ın kaynağından daha fazla yararlanmasını ümit ederiz.

Ehl-i Beyt’in (a.s) kültürü sağlam, mantıklı, üslubuna uygun ve doğru bir şekilde sunulması durumunda uyanış, hareket ve maneviyat sancaktarları olan Resulullah’ın Ehl-i Beyt’inin mirasının kalıcı cilvelerini dünya insanlarının gözleri önüne serebileceğine, zuhur asrının eşliğinde Hz. Mehdi’nin (a.f) evrensel hükümetine susamış olan yorgun dünyayı modern cehaletten ve dünyayı sömürenlerin başına buyruk hareketlerinden, ahlak ve insanlığa aykırı kültürlerden kurtarıp hürleştireceğine inanıyoruz.

İşte bu nedenle, bu doğrultuda yazar ve araştırmacıların araştırma eserlerine ve ilmi faaliyetlerine kucak açıyor ve kendimizi bu yüce kültürün yayılma için çaba harcayan yazar ve mütercimlerin hizmetçisi biliyoruz.

* * *

Elinizdeki kitabı hazırlayan “**HAK YOLUNDA MÜESSESESİ YAZARLAR KURULU**”na ve eseri Türkçe’ye kazandıran sayın “**Cafer BENDİDERYA**”ya teşekkür ediyor ve çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Yine, bu eserin hazırlanmasında zahmetleri geçen tercüme bürosundaki aziz kardeşlerimiz ve sadık arkadaşlarımıza tüm samimiyetimizle teşekkür ediyor, kültürel cihad meydanında bu küçük adımın mevlamızın rızasını kazanmasını temenni ediyoruz.

**Dünya Ehlibeyt Kurultayı
Kültürel Yardımcılığı**

VELADETİ

Hicrî 128 yılı Safer ayının yedisinde Medine ile Mekke arasında bulunan Ebva köyünde dünyaya geldi. Adı Musa, meşhur künyesi Ebu'l-Hasan ve Ebu İbrahim, lakapları ise Kâzım, Sâbır ve Salih'tir.

Halk arasında hacetlerin kapısı (Babu'l-Hevaic) olarak meşhurdur. Sorunların giderilmesi noktasında İmam'a tevessül etmenin faydası tecrübeyle sabit olmuştur.

Annesinin adı Hamide'dir. İmam Cafer Sadık (a.s) onun hakkında: **"Hamide bütün kirlerden temizlenmiştir."** buyurmuştur.

İmam Cafer Sadık (a.s) dini mesele ve ahkâmla ilgili bilgileri öğrenmek için diğer kadınları Hamide hatuna yönlendirirdi.

Bu mübarek çocuk dünyaya geldiğinde İmam Cafer Sadık'a (a.s) haber verdiler. İmam (a.s) şöyle buyurdu: **"Allah bana en üstün yaratık olan bu çocuğu, vermiştir."**

Hamide hatun İmam'a: "Bu çocuk dünyaya geldiğinde ellerini yere koydu ve başını göğe kaldırdı." dediğinde İmam: **"Hz. Resul'ün velayetinin alametidir. Ondan sonra olan her imam böyledir."** diye buyurdu.

İMAM KÂZİM VE ABBASÎ HÜKÜMETİ

İmam Musa b. Cafer el-Kâzım (a.s) dört yaşındayken zalim Emevî hükümeti yıkıldı.

Emevîlerin Arap ırkçılığı, yağmacılık, zorbalık, zulüm ile sürdürdükleri siyasetleri, hükümetlerinin İran karşıtı girişimleri Muhammedî öz İslâm'ın adilane hükümetini isteyen halkı onlara karşı ayaklandırdı. Ve bu arada dönemin siyaset adamları halkın bu yönelişi ve özellikle İranlıların Ali oğulları ve Ali yönetimi gibi bir yönetime eğilimini kötüye kullanarak hakkı hak sahibine ulaştırmak adına Eba Muslim Horasanî'nin yardımıyla Emevîleri yıktılar. Fakat altıncı İmam Cafer b. Muhammed es-Sadık (a.s) yerine Ebu'l-Abbas Seffah (çok kan döken) Abbasî'yi hilafet makamına geçirdiler.¹

1- Emevî karşıtı inkılâp öncüleri, Alevîlerin yerine Abbasîleri iktidara getirip hilafetin asıl merkezine dönmesini engellemekle büyük bir hainlik gerçekleştirdiler.

Ebu Seleme ve Ebu Müslim ilk başta insanları Ali oğullarına (Alevîlere) davet ediyorlardı. Fakat başından beri perde arkasında Abbasîlerin saltanat sarayının temelini oluşturuyorlardı. İşte bu nedenle İmam Cafer Sadık (a.s) siyasetteki derin düşüncesiyle onların sözlerine ehemmiyet vermemişti. Onların kendisine yardım etmek için kıyam etmediklerini ve kafalarında daha farklı şeyler tasarladıklarını bildiği için, sözlerini önemsememişti. bk. el-Milel ve'n-Nihel, Şehristanî, c.1, s.154, Mısır baskısı; Tarih-i Yakubî, c.3, s.89; Biharu'l-Envar, c.11, s.142, Kumpanî baskısı.

Böylece, Hicrî kamerî 132 yılında zulüm, zorbalık ve iki yüzlülükte Emevîlerden hiçbir eksikliği olmayan, hatta birçok noktada onlardan da ileri giden hilafet ve Resulullah'ın (s.a.a) vasisi kisvesinde yeni bir padişahlık sülalesi iş başına geçti.

Bu ikisi arasındaki tek fark, Emevî saltanatı pek uzun sürmese de Abbasîler hicrî kamerî 757 yılına kadar, yani 524 yıl Bağdat'ta hilafet değil, saltanat sürdürdüler.

Evet; yedinci İmam Musa Kâzım (a.s), Ebu'l-Abbas Seffah, Mansur Devaneki, Hâdi, Mehdi ve Harun'un zulüm, sitem ve baskılarına maruz kalarak onların saltanat dönemlerinde yaşamıştır.

Bunların (Mansur'dan Harun'a kadar) her biri, İmam'ın (a.s) bedenine ve ruhuna ellerinden geldiği kadar zulüm ve sitem uyguladılar. Bunlar bir yana, İmam'ın gam, keder ve üzüntülere bürünmesi için bu zorba ve alçak kişilerle aynı havayı teneffüs etmesi bile yeter de artardı. Eğer yapmadıkları bir şey kalmış ise, o da istemedikleri için değil, yapamadıkları içindir.

Ebu'l-Abbas Seffah hicrî 136 yılında öldü. Yerine kardeşi Mansur Devankî geçti. O, Bağdat şehrini inşa etti; Ebu Müslim Horasanî'yi öldürdü ve hilafetini sağlama aldı. Daha sonra Ali oğullarını öldürmek, zindana atıp işkence etmek ve mallarını gasp etmekten bir an bile geri durmadı. Başta İmam Cafer Sadık (a.s) olmak üzere bu soyun ileri gelenlerinin çoğunu öldürdü.

Kan dökücü, hilekâr, çok kiskanç, cimri, hırslı ve vefasız bir kişiydi. Onun, ömür boyu zahmetlere katlanarak hilafet makamına ulaştıran Ebu Müslim'e karşı vefasızlığı tarihe darbimesel (atasözü) olarak geçmiştir.

İmam Kâzım'ın (a.s) değerli babası şehit edildiğinde İmam yirmi yaşındaydı. Otuz yaşına kadar Mansur'un ıstırap, korku ve vahşet saçan hükümetine karşı mücadele ederken İmam (a.s) diğer yandan da taraftarlarına çekidüzen veriyor, onların işleriyle ilgileniyordu.

Mansur hicrî 158 yılında ölünce hükümete oğlu Mehdi geçti. Abbasî halifesi Mehdi'nin siyaseti halkı aldatmak ve hilekârlık üzerine kurulmuştu.

Çoğunu İmam Kâzım'ın (a.s) Şiîlerinin oluşturduğu babası Mansur tarafından hapse atılan siyasi tutukuların az bir grubu dışında hepsini serbest bırakıp el konulan mallarını onlara geri iade etti. Fakat sürekli onları gözaltında bulunduruyor ve kalbinden onlara karşı büyük bir düşmanlık besliyordu. Hatta şiirlerinde Alevîlere (Alioğulları) kötileyen şairlere büyük bağışlar veriyordu. Örneğin bir defasında Beşşar b. Burd'e yetmiş bin dirhem ve Mervan b. Ebi Hafs'a yüz bin dirhem verdi.

Şarap içme, ayyaşlık yapma ve zamparalık konusunda bir hayli eli açıktı. Oğlu Harun'un düğününde elli milyon dirhem harcamıştı; Müslümanlara ait olan beytümali har vurup harman savurmakta da üstüne yoktu.¹

Mehdi'nin hükümeti döneminde İmam'ın (a.s) şöhreti her tarafa yayıldı; fazilet, takva, bilgi ve önderlik semasında dolunay gibi parladığı için insanlar gruplar halinde gizlice gelerek o ezeli feyiz kaynağından manevi susuzluklarının gideriyorlardı.

Mehdi'nin casusları tüm bu olup bitenleri ona bildiriyorlardı. Mehdi hilafetinin tehlikeye girmesinden

endişelenerek İmam'ı (a.s) Medine'den Bağdat'a getirerek zindana atmalarını emretti.

Ebu Halid Zubaleî şöyle naklediyor:

Bu emir üzerine İmam'ı getirmek için Medine'ye giden hükümet görevlileri dönüşte, onunla birlikte Zubale'de benim evime misafir oldular.

İmam küçük bir fırsatı değerlendirerek, Mehdi'nin adamlarının fark etmeyecekleri şekilde, bana kendisi için bir şeyler satın almamı emretti. Ben çok üzgündüm; İmam'a: "Bu kan dökücü adama gitmenizden dolayı başınıza bir bela gelmesinden endişeleniyorum." diye arz ettim. İmam: **"Benim ondan bir korkum yoktur; sen falan gün, filan yerde beni bekle."** buyurdu.

Nihayet İmam Bağdat'a gitti; ben de ıstırap içerisinde o günün gelip çatması için günleri sayıyordum. İmam'ın buyurduğu gün gelip yetişince hemen koşup belirttiği yere gittim. Çok ıstıraplıydım; en küçük bir sesle yerimden sıcıyor ve üzerlik gibi bekleyiş ateşinde yanıyordum. Artık yavaş yavaş ufuk kızıl renge bürünüyor ve güneş gece zindanına düşüyordu. Ansızın uzakta bir karartının belirdiğini gördüm; içimden uçup ona doğru koşmak geçiyordu. Fakat karartının İmam olmamasından ve sırrımın anlaşılmasından endişeleniyordum.

Yerimde kaldım, İmam yaklaştı; bir katıra binmiş geliyordu; mübarek keskin gözleri bana ilişince: **"Ey Eba Halid! Şüphe etme."** buyurdu ve sonra şöyle devam etti: **"İleride beni bir kez daha Bağdat'a götürecekler; işte o zaman artık geri dönmeyeceğim."**

1- Hayatu'l-İmam, c.1, s.439-445.

Ne yazık ki İmam'ın buyurduğu gibi oldu.¹

***

Evet, bu defa Mehdi, İmam'ı (a.s) Bağdat'a getirip zindana atınca rüyada Ali b. Ebutalib'in (a.s) kendisine hitaben şu ayeti okuduğunu gördü:

Demek işbaşına gelecek olursanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak, rahimleri (akrabalık bağlarını) koparacaksınız öyle mi?²

Rebi diyor ki: Gece yarısı Mehdi birini beni çağırmak üzere gönderdi. Korkarak hemen yanına koştum. Oraya vardığımda Mehdi'nin: "Demek işbaşına gelecek olursanız..." ayetini okumakta olduğunu gördüm.

Beni görünce, "Git Musa b. Cafer'i zindandan çıkar, benim yanıma getir." dedi. Ben gidip İmam'ı getirdim. Mehdi yerinden kalkarak İmam'ın yüzünü öperek yanına oturttu; sonra gördüğü rüyayı anlatmaya başladı.

Sonra İmam'ı derhal Medine'ye geri götürmelerini emretti.

Rebi diyor ki: "Ben bunun üzerine, bir engel çıkmasından endişelenerek o gece İmam'ın yol hazırlıklarını yaptım ve sabah erkenden İmam Medine'ye doğru hareket etti."³

İmam Musa Kâzım (a.s) Medine'de Abbasî sarayının sıkı baskısına rağmen halkı irşat etmek, eğitim ve öğretim vermekle meşguldü. Hicrî 169 yılında Mehdi'nin ölmesi

sonucu saltanat tahtına oğlu Hâdî oturuncaya kadar bu baskı devam etti.

Hâdî, babasının aksine açık bir şekilde Ali oğullarına karşı kötü davranıyordu. Hatta babasının onlara vermiş olduğu maaşı bile kesmişti.

Onun için en utanç verici leke, acı Fahh olayına neden oluyordu.

1- Biharu'l-Envar, c.48, s.71-72. Ayrıca bkz. İlamu'l-Vera Taberi, İlmîyye İslamiyye basımı, s.295, biraz farkla.

2- Muhammed Suresi, 22.

3- Tarih-i Bağdad, c.13, s.30-31.

FAHH OLAYI

Medine Alevilerinden Hüseyin b. Ali'ye, Abbasi yönetiminden ve onların bitmek bilmeyen zulümlerinden gına gelmişti. İmam Musa Kâzım'ın (a.s) rızasını alarak¹ Hâdi'ye karşı kıyam edip yaklaşık üç yüz kişiyle Medine'den Mekke'ye doğru hareket etti.

Derken Hâdi'nin ordusu Fah adı verilen bir bölgede onu kuşatarak ordusuyla birlikte hepsini öldürdüler ve böylece Kerbela faciasına benzer bir facia onların da başına geldi. Şehitlerin başlarını bedenlerinden ayırarak Medine'ye getirdiler; içlerinde İmam Kâzım'ın (a.s) da bulunduğu Ali oğullarından bir grubun olduğu mecliste sergilediler. Bu manzara karşısında hiç kimseden bir ses çıkmadı. Ancak İmam Musa Kâzım (a.s), Fah kıyamının önderi Hüseyin b. Ali'nin başını görünce şöyle buyurdu:

"İnna lillah ve inna ileyhi raciun (Biz Allah'tanız ve O'na dönücüleriz)." Vallahi Müslüman ve dürüst bir kişi olduğu halde şehit edildi. O çok oruç tutar, geceyi çokça ibadetle geçirir, iyiliği emreder ve kötülükten sakındırırdı. Ailesinde onun gibi biri yoktu.²

Hâdi, siyasî ahlak dışında, kişisel özellikler bakımından da sapık, şarap içen, zevk-u sefa düşkününü bir kişiydi.

Bir defasında Yusuf es-Seykal'a güzel sesle okuduğu birkaç beyitlik şiir için, bir deve yükü kadar dirhem ve dinar vermiştir.¹

İbn Dab adında biri şöyle diyor:

Bir gün Hâdi'nin yanına gittiğimde şarap içmekten ve uykusuzluktan dolayı gözlerinin kızardığını gördüm. Benden, şarap hakkında bir kıssa istedi; ben de şiir kalıbında bir şeyler söyledim. Hâdi okuduğum şiirleri yazdı ve bana kırk bin dirhem verdi.²

Meşhur bir Arap müzik bilimcisi: "Hâdi yaşasaydı, divanhanelerimizi altınla yapardık." diyor³

Evet, Hâdi de Hicrî 170 yılında öldü ve ondan sonra İslâm padişahlığına Harun geçti!⁴

O zaman İmam Musa Kâzım (a.s) kırk iki yaşındaydı.

Harun'un dönemi, Abbasilerin güç, kudret, yağmalama ve zorbalıklarının zirvesiydi.

Harun, biat merasimi bittikten sonra, İranlı Yahya Bermekî'yi vezir seçti ve bütün işler, atamalar, azletmeler konusunda tam yetki vermişti ve o zamanın geleneğine göre bu yetkiyi desteklemek için de kendi yüzüğünü vermişti ona.⁵ Kendisi de beytülmalî şarap içme, zamparalık yapmak, mücevherler satın alıp har vurup, harman savurmak ve zevk-u sefa sürmek için sorumsuzca zayı etmekte meşguldü.

İki veya dört yaşındaki bir koyunun bir dirheme satıldığı o dönemde beytülmal geliri beş yüz milyon iki yüz

1- Makatilu't-Talibiyyin, s.447.

2- Makatilu't-Talibiyyin, Mısır baskısı, s.453

1- Tarih-i Taberî, c.10, s.592, Liden basımı.

2- Tarih-i Taberî, c.10, s.593, Liden basımı.

3- Hayatu'l-İmam, c.1, s.458.

4- Tarih-i Yakubî, c.2, s.407, Beyrut basımı.

5- Tarih-i Taberî, c.10, s.603.

kırk bin dirhemdi.¹ O, bu büyük geliri harcamaya koyuldu. Okuduğu bir methiye karşısında Eşca adında bir şaire bir milyon dirhem verdi.² Şair Ebu'l-Atahîye'ye ve müzisyen İbrahim Musulî'ye birkaç beyit şiir ve birazcık saz çalıp şarkı söylemelerine karşı yüz bin dirhem ve yüz takım elbise verdi.³

Harun'un sarayında çok sayıda güzel sesli ve çalgıcı kadınlar toplanmıştı; o zamanın çeşitli saz ve çalgı aletleri vardı.⁴ Harun mücevherlere çok ilgi duyardı; bir defasında bir yüzük satın almak için yüz bin dinar ödedi.⁵

Mutfağının günlük masrafı on bin dirhemdi ve bazen onun için otuz çeşit yemek hazırlanıyordu.⁶

Harun bir gün deve etinden bir yemek getirmelerini istedi; yemek gelince Cafer Bermekî şöyle dedi:

– Halifemiz kendisine getirilen bu yemeğin kaç paraya mal olduğunu biliyorlar mı?

– Üç dirhem.

– Hayır vallahi, şimdiye kadar dört bin dirhem harcanmıştır bunun için. Çünkü halife ansızın deve eti isterse hazır olsun diye bir süredir her gün bir deve kesiyorlardı!⁷

Harun kumar oynadığı gibi bolca şarap da içiyordu; hatta bazen bu işi meclisinde hazır olan diğerleriyle birlikte

---

1- Hayatu'l-İmam, c.2, s.29.

2- Hayatu'l-İmam, c.2, s.39.

3- Hayatu'l-İmam, c.2, s.32.

4- Hayatu'l-İmam, c.2, s.62.

5- el-İmamet ve's-Siyase, c.2.

6- Hayatu'l-İmam, c.2, s.39.

7- Hayatu'l-İmam, c.2, s.40.

yapıyordu.¹ Bütün bunlara rağmen halkı aldatmak için gösteriş olarak bazı İslâmî şiarları da yapmaktan geri kalmıyordu: Hacca gidiyor ve bazen bazı vaazlarda kendisine vaaz ve nasihat etmelerini söyleyip kendisi de ağlıyordu.

1- Hayatu'l-İmam, c.2, s.70.

İMAM KÂZİM'IN TUTUMLARI

Harun, Ali oğullarının Abbasî hükümeti karşısında sert direniş göstermelerinden çok rahatsız oluyordu. Bu yüzden, mümkün olan her yolla onları ezmeye veya toplumda küçük düşürmeye çalışıyordu. Vicdanlarını satmış saray şairlerine Alioğullarını hicvetmeleri için büyük paralar veriyordu. Örneğin, Mansur Nemrei'yi Ali oğullarını hicvetmek için okuduğu bir kasidesi karşısında istediği her şeyi alsın diye beytülmal hazinesine götürmelerini emretti.¹

Bütün Bağdat Alevilerini Medine'ye sürgün etti; onlardan büyük bir grubunu kılıçla veya zehirleterek öldürdü.²

Hatta halkın İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını ziyaret etmelerinden bile rahatsızlık duyuyordu; onun için mezarı ve etrafındaki evleri yıkmalarını ve o temiz mezarın yanı başında yeşeren sedir ağacını kesmelerini emretti.³ Hâlbuki daha önce Resulullah (s.a.a) üç defa, "*Allah sedir ağacını kesene lanet etsin.*" buyurmuştu.⁴

Şüphesiz İmam Musa Kâzım (a.s) İslâm ile hiçbir ilgisi olmayan böylesine zalim, fasık bir kişinin ve babalarının hükümetine razı olmazdı. İşte bu nedenle Fah kıyamına rıza

gösteriyor ve yine bu nedenle Şiileriyle sürekli gizlice bağlantı kuruyor, zamanın zalim hükümeti karşısında her birinin konum ve tutumunun nasıl olması gerektiğini belirtiyordu.

Örneğin, bir defasında ashabından Safvan b. Mehran'a şöyle buyurdu:

– Sen, develerini Harun'a kiraya vermeni saymazsak, her açıdan iyi bir kişisin.

Safvan dedi ki:

– Ben onları hac yolculuğu için kiraya veriyorum ve kendim de develerle birlikte gitmiyorum.

İmam (a.s) buyurdu ki:

– Bu nedenle, içinden, develerinin zayi olmaması ve senin kiranı vermesi için Harun'un en azından Mekke'den dönünceye kadar sağ kalmasını istemiyor musun?

Sefvan dedi ki:

– İstiyorum.

İmam (a.s) bunun üzerine şöyle buyurdu:

– Kim zalimlerin sağ kalmasını isterse, o da onlardan sayılır.¹

Bazı durumlarda kimilerine Harun'un sistemindeki makamlarını korumalarını emretmişse de, siyasi açıdan böyle uygun gördükleri içindi. Bazen o vahşet, terör ve baskı hükümetinde varlıkları Şiileri için yararlı olabilecek bazı kişileri görevlendiriyor, aynı zamanda, onlar vasıtasıyla da hükümetin Alevilere karşı hazırladığı bazı planlardan da haberdar oluyordu. Öyle ki, Ali b. Yaktin, Harun'un

1- Hayatu'l-İmam, c.2, s.77.

2- Mekatilu't-Talibiyyin, s.463-497.

3- el-Emali, Şeyh Tusî, s.206, taş basımı.

4- el-Emali, Şeyh Tusî, s.206.

1- Rical-i Keşî, s.440-441; İmam'ın (a.s) değerli babası İmam Cafer Sadık (a.s) da Yunus b. Yakub'a: "*Onlara cami inşa etmek konusunda bile yardım etme.*" buyuruyor. Vesailu's-Şia, c.12, s.120-130.

sarayındaki makamından istifa etmek istediği zaman İmam Kâzım (a.s) buna izin vermedi.

İmam (a.s) hiçbir şekilde, hatta onların elinde tutsak olduğu zamanlarda bile bu zalimlerle uzlaşmaya yanaşmıyordu:

İmam (a.s) zindanda tutuklu olduğu bir gün Harun, Yahya b. Halid'i zindana göndererek "Musa b. Cafer af dileyecek olursa onu serbest bırakırım." dedi; fakat İmam (a.s) bunu kabul etmedi.¹

İmam Musa Kâzım (a.s) en kötü şartlarda, tutuklu olduğu zamanlarda da uzlaşmaya yanaşmayan, mücadeleci ve yiğit tavrını değiştirmeden direnişini sürdürüyordu.

Bir defasında zindandan Harun'a yazdığı mektuptaki sözlerine dikkat edilirse ne kadar direnişçi bir ruh, ne denli hayranlık veren yiğitlik, ne denli görkemli inanç, ne muhteşem azim ve akidenin varlığı görülür!

...Hiçbir gün bana senin huzur ve rahatlık içinde olman kadar zor geçmiyor. Ama ikimiz de sonu olmayan ve zalimlerin zarara uğrayacağı güne doğru yola koyulmuşuz; sen o güne dek öyle kal...²

Evet, işte bu yüzden Harun, İmam'ın (a.s) varlığına tahammül edemiyordu. Harun'un İmam Musa Kâzım'ı (a.s) sadece halkın gönlünde kurduğu tahtan dolayı kıskanarak zindana atmasına inanmak saflık olur.

O, emniyet görevlileri vasıtasıyla İmam'ın (a.s) Şiîlerinin kendisiyle sürekli gizlice görüştüklerini öğrenmiş ve yine İmam'ın (a.s) zemini uygun gördüğü zaman şahsen kıyam ederek veya yarenlerinden birine kıyam emri vererek kendi

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, taş basımı, s.21.

2- Tarih-i Bağdad, c.13, s.32.

hükümetini yıkacağını çok iyi biliyordu. Diğer taraftan böyle yorulmak bilmez bir ruha sahip olan İmam'ın en küçük bir uzlaşma yoluna gitmeyeceğini, birkaç gün görünüşte elini elinin üzerine bıraktıysa, bunun susmak değil, aksine darbe indirmek için uygun bir yer kollamak amacıyla taktik gereği yapılan bir bekleme olduğunun farkındaydı. Bu nedenle erken davranarak son derece aldatici bir şekilde ve arsızlıkla Resulullah'ın (s.a.a) mezarının yanı başında durarak hilafeti gasp etmesi, yaptığı zulümler, halkın malını yağmalayıp yemesi ve hilafet düzenini saltanata dönüştürmesinden utanmadan İmam'a hitaben şöyle diyor:

Ya Resulullah! Oğlun Musa b. Cafer hakkında almış olduğum karardan dolayı özür diliyorum. Ben kalben onu zindana atmak istemiyorum; fakat senin ümmetin arasında savaş çıkıp kan dökülmesinden endişelendiğim için bunu yapmak zorundayım!

Sonra da, Resulullah'ın (s.a.a) mezarının yanı başında ibadetle meşgul olan İmam'ı (a.s) tutuklayarak Basra'ya götürüp zindana atmalarını emretti.

İmam Musa Kâzım (a.s) Basra valisi İsa b. Cafer'in zindanında bir yıl kaldı. Bu süre zarfında İmam'ın seçkin özellikleri onun üzerinde müthiş bir etki bıraktı. Bundan dolayı Harun'a: "İmam'ı benden alın; aksi takdirde onu serbest bırakacağım." şeklinde bir mektup yazdı.

Bunun üzerine Harun'un emriyle İmam'ı (a.s) Bağdat'a götürüp Fazl b. Rebi'in yanında zindana attılar. Ondan sonra bir süre Fazl b. Yahya'ya teslim edildi; sonra da Sindi b. Şahik'in zindanına intikal edildi.

İmam'ın bu şekilde sık intikal ettirilişinin nedeni şuydu: Harun her defasında zindancılardan İmam'ı (a.s) ortadan

kaldırmalarını istiyor ama hiç biri buna yanaşmıyor ve kabul etmiyordu. Nihayet son zindancı, yani Sindi b. Şahik Harun'un emriyle İmam'ı zehirledi ve İmam (a.s) şehit olmadan önce Şiilerin ileri gelenlerinden bir grubu toplayarak onlardan Hz. Musa Kâzım'a (a.s) bir suikastta bulunulmadığına ve zindanda kendi eceliyle öldüğüne tanıklık etmelerini istedi. Sindi b. Şahik bu hileyle Abbâsî hükümetini İmam'a (a.s) karşı işledikleri cinayetten temize çıkarmayı ve aynı zamanda İmam'ın taraftarlarının muhtemel ayaklanmasını önlemeyi amaçlıyordu.¹

Fakat İmam'ın (a.s) uzak görüşlülüğü onları rezil etti. Şahitler gelip İmam'ı (a.s) görünce, İmam (a.s) zehrin şiddeti, bedeninin zayıf ve durumunun çok kötü olmasına rağmen şahitlere şöyle buyurdu:

Beni dokuz tane hurmayla zehirlediler; yarın bedenim yeşile dönecek ve ertesi gün de dünyadan göçeceğim.²

Nihayet o yüce İmam'ın (a.s) buyurduğu gibi de oldu.

İki gün sonra, hicrî 183 yılı recep ayının 25'inci³ günü gökyüzü mateme büründü; yeryüzü, bütün müminler, özellikle gerçek önderlerini kaybeden Şiiler bu acı olaydan dolay yastuttular.

MÜNAZARA VE İLMÎ TARTIŞMALAR

Yüce Ehlibeyt İmamları (a.s) ilahî ilimleriyle kendilerinden sorulan her soruya doğru, tam ve soran kişinin anlayacağı şekilde cevap verirlerdi. Onlarla ilmi tartışmaya giren herkes, düşmanları da dâhil onların karşısında kendi acizliklerini, o yüce kişilerin ise geniş, kapsamlı ve üstün ilimlerini itiraf etmek zorunda kalırlardı.

Harun Reşid, İmam'ı (a.s) Medine'den Bağdat'a getirerek onunla tartışmaya oturdu:

Harun:

– Size, bir süredir zihnimde dolaşıp duran ve şimdiye kadar hiç kimseye sormadığım bazı soruları sormak istiyorum; bana, sizin hiçbir zaman yalan söylemediğinizi söylediler; o halde bana doğru cevap verin!

İmam (a.s):

– Eğer açıklama konusunda serbest isem, sorunuzu bildiğim kadarıyla sizi aydınlatırım.

Harun:

– Görüşünüzü açıklama konusunda serbestsiniz. İstedığınız şeyi söyleyebilirsiniz. Benim ilk sorum şu: Biz ve siz bir ağacın gövdesinden olduğumuz halde neden siz ve diğer insanlar, Ebutalib Oğulları'nın, Abbas Oğulları'ndan üstün olduğuna inanıyorsunuz? Abbas ve Ebutalib ikisi de Peygamber'in amcalarıydı ve Peygamber'le akrabalık açısından aralarında hiçbir fark yoktu.

İmam (a.s):

1- el-Gaybet, Şeyh Tusî, s.22-25, taş basımı.

2- Uyun-u Ahbari'r-Rıza, c.1, s.97.

3- Usul-u Kâfî, c.1, s.486; Envaru'l-Behiyye, s.97.

- Biz Peygamber'e sizden daha yakınız.

Harun:

- Nasıl?

İmam (a.s):

- Çünkü babamız Ebutalib Resul-i Ekrem'in (s.a.a) babasıyla bir anne ve babadandılar; fakat Abbas Peygamberin babasının üvey kardeşiydi; (sadece anne tarafından kardeşlerdi).

Harun:

- Diğer bir sorum ise şudur: Neden siz Peygamberden miras aldığınızı iddia ediyorsunuz? Oysa Resulullah (s.a.a) vefat edince amcası Abbas (bizim babamız) hayattaydı; fakat diğer amcası olan Ebutalib (Sizin babanız) ölmüştü ve açıktır ki, amca hayatta oldukça miras amcaoğluna ulaşmaz?

İmam (a.s):

- Görüşümü açıklamada serbest miyim?

Harun:

- Konuşmamızın başında serbestsiniz demiştim.

İmam (a.s):

- İmam Ali b. Ebutalib şöyle buyuruyor: Çocuk olduğu zaman anne, baba, karı ve kocadan başkası miras almaz; insanın çocuğu olduğu zaman Kur'an'da da ve rivayetlerde de amcanın miras aldığı belirtilmemiştir. O halde amcayı baba gibi bilenler bunu kendilerinden söylüyorlar ve sözlerinin bir dayanağı yoktur (Dolayısıyla Resulullah'ın kızı Zehra oldukça amcası Abbas miras alamaz.)

Ayrıca, Resulullah'ın Ali hakkında şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "**Ali sizin en üstün hüküm veren kadınızdır.**" ve yine Ömer b. Hattab'tan şöyle nakledilmiştir: "Ali hüküm verenlerin en üstünüdür."

Ve bu cümle Ali için ispatlanmış olan kapsamlı bir sözdür; çünkü Resulullah'ın, ashabını kendileriyle övdüğü Kur'an ilmi, ahkâm ilmi, mutlak ilim gibi ilimlerin tümü, hükümler, İslâm yargısının manası ve mefhumunda bir araya toplanmıştır. Dolayısıyla, "Ali hüküm vermede herkesten üstündür." dediğimiz zaman, onun bütün ilimlerde diğerlerinden üstün olduğunu kastetmiş oluyoruz.

O halde, Ali'nin: "Kişinin çocuğu olduğu zaman amcası ondan miras alamaz." şeklindeki buyruğu bir delildir. Onu kabul etmemiz gerekir. Ali: "Amca, baba hükmündedir." dememiştir; zira Resulullah'ın (s.a.a) buyruğu gereğince Ali din hükümlerini diğerlerinden daha iyi biliyor.

Harun:

- Diğer sorum da şudur: Neden halkın sizi Resulullah'a nispet vererek, size, "Resulullah'ın çocukları" demelerine izin veriyorsunuz; hâlbuki sizler Ali'nin çocuklarıdır; çünkü herkes kendi babasına tabidir (annesine değil); Resulullah ise sizin annenizin babasıdır.

İmam (a.s):

- Eğer Resulullah hayatta olsaydı ve senin kızını isteseydi, kızını ona verir miydin?

Harun:

- Subhanallah! Neden vermeyeyim; hatta bu durumda bütün Araplara, Acemlere ve Kureyş'e karşı övünürdüm bile.

İmam (a.s):

- Fakat Peygamber dirilseydi, benim kızımı istemezdi ve ben de kızımı ona veremezdim.

Harun:

Neden?

İmam (a.s):

- Çünkü (anne tarafından olsa bile) o benim babamdır; fakat senin baban değildir. (Öyleyse ben Resulullah'ın çocuğu olduğumu söyleyebilirim.)

Harun:

- O halde neden siz kendinizi Resulullah'ın zürriyeti (soyu) sayıyorsunuz? Hâlbuki zürriyet kızıdan değil, oğuldan sürer gider.

İmam (a.s):

- Beni bu soruyu cevaplamaktan muaf tut.

Harun:

- Hayır; cevap vermek ve Kur'ân'dan da delil getirmek zorundasınız.

İmam (a.s):

- "...Ve onun soyundan Dâvûd'a, Süleyman'a, Eyyûb'a, Yusuf'a, Musa'ya ve Harun'a da yol göstermiştik. Biz güzel davrananları böyle ödüllendiririz. Zekeriya'ya, Yahya'ya, İsa'ya ve İlyas'a da (yol göstermiştik)."¹

Şimdi bu soruma cevap verin: Bu ayette İsa, İbrahim'in soyu sayılmıştır. Acaba İsa baba tarafından mı İbrahim'e mensuptur anne tarafından mı?

Harun:

- Kur'ân'ın apaçık nassında da vurgulandığı gibi İsa'nın babası yoktu.

İmam (a.s):

- O, annesi tarafından onun soyundan sayılmıştır; biz de annemiz Fatıma tarafından Peygamber'in soyundan olduğumuzu söylemekteyiz. Bu konuda başka bir ayet de okuyayım mı?

Harun:

1- En'âm Suresi, 84.

- Okuyun!

İmam (a.s):

- Mubahale (lanetleşme) ayetini okuyacağım: "Kim sana gelen ilimden sonra seninle tartışmaya kalkarsa, de ki: Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra gönülden lanetleşelim de, Allah'ın lanetini yalancıların üzerine dileyelim!"¹

Hiç kimse Resulullah'ın Necran Hıristiyanlarıyla mubahale etmeye giderken kendisiyle birlikte Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'den başkasını götürdüğünü iddia etmemiştir. O halde bu ayette "oğullarımızı" kelimesinden maksat Hasan ve Hüseyin'dir. Oysa onların nesepleri anne tarafından Peygambere ulaşmaktaydı ve Resulullah'ın kızının çocuklarıydılar.

Harun:

- Bizden bir şey istemiyor musunuz?

İmam (a.s):

- Hayır, evime dönmek istiyorum.

Harun:

- Bu konuda düşünmem gerek...²

1- Âl-i İmrân Suresi, 61.

2- Uyun-u Ahbari'r-Rıza, c.1, s.81, Kum basımı; İhticac, Tabersî, Necef, Taş baskısı, s.211-213; Biharul-Envar, c.48, s.125-129.

İBADETİ

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) Allah Teala'yı özel tanıyışı, Rabbi'yle manevî ünsiyeti ve tertemiz Ehlibeyt İmamlarına (a.s) has olan zatî nuraniliği; bütün bunların hepsi onu sıcak bir ibadete ve Allah Teala'yla âşıkane bir raz-u niyaza sevk ediyordu. İmam (a.s) ibadeti, Allah Teala'nın Kur'ân-ı Kerim'de yaratılışın hedefi olarak tanıttığı gibi biliyor ve toplumsal işleri bittiğinde hiçbir şeyi ibadetle eşit tutmuyordu. Harun'un emriyle zindana atıldığı zaman şöyle buyuruyordu:

Allah'ım! Uzun bir zamandan beridir sana ibadet etmem için bana boş zaman sağlamamı diliyordum; şimdi duamı kabul ettin; o halde bundan dolayı sana hamd olsun.¹

Bu sözler, İmam'ın (a.s) zindana düşmeden önce toplumsal işlerle ne kadar çok meşgul olduğunu da göstermektedir aynı zamanda.

İmam (a.s), Rebi'in zindanında olduğu dönemlerde, Harun bazen zindanın içini görebileceği dama çıkar zindana bakardı. Her defasında elbise gibi bir şeyin zindanın bir köşesine düştüğünü, yerinden hiç hareket etmediğini görürdü. Bir defasında, "O elbise kimindir?" diye sorduğunda Rebi, "Elbise değil. Zamanının büyük bir

bölümünü secdede ve Allah'a ibadette geçiren Musa b. Cafer'dir o." dedi.

Bunun üzerine Harun, "Gerçekten o Haşimoğullarının çok ibadet eden kişilerinden biridir." dedi.

Rebi, "O halde neden zindanda o kadar baskı yapmalarını emrediyorsun?" diye sorunca Harun:

"Heyhat; bundan başka bir çarem yok benim." şeklinde karşılık verdi!¹

* * *

Bir defasında, Harun ay parçası gibi güzel bir cariyeyi İmam'a (a.s) hizmetçi olarak gönderdi; fakat içinden de İmam ona eğilim gösterecek olursa ona karşı bir propaganda malzemesi olarak kullanmayı tasarlıyordu. İmam (a.s) cariyeyi getiren kişiye: "***Siz bu hediyelerle ümitlenip onlarla övünüp duruyorsunuz. Hâlbuki bu hediye ve benzeri şeylere hiç ihtiyacım yok benim.***" buyurdu. Harun bu söze öfkelenerek adama, "Cariyeyi zindana götür ve İmam'a, biz seni kendi rızanla zindana atmadık, de." dedi (Yani bu cariyenin zindanda kalması da senin rızana bağlı değildir.)

Çok geçmeden cariyeye İmam'ın (a.s) ilişkilerini gözetlemek için görevlendirilen Harun'un casusları cariyenin vaktinin çoğunu secde halinde geçirdiğini haber verdiler. Harun: "Vallahi Musa b. Cafer onu büyülemiştir." dedi.

Sonra cariyeyi çağırıp durumu ondan sordu. Fakat cariyenin ağzından İmam'ı (a.s) öven sözlerden başka bir şey çıkmadı. Harun, görevlisine cariyeyi kendi yanında

1- Hayatu'l-İmam, c.1, s.140; el-İrşad, Şeyh Mufid, s.281, az farkla.

1- Hayatu'l-İmam Musa b. Cafer, c.1, s.140; el-İrşad, Şeyh Mufid, s.281, az farkla.

tutmasını ve bu olaydan kimseye bir şey söylememesini istedi. Cariye İmam'ın (a.s) şahadetinden birkaç gün önce ölünceye kadar sürekli ibadet halindeydi.¹

***

İmam şu duayı çok okuyordu:

Allahumme inni es'eluke'r-rahete inde'l-mevt ve'l-afve inde'l-hisab.

(Allah'ım! Ben ölüm anından senden rahatlık ve hesap anında ise bağışlanma diliyorum.²

***

Çok güzel Kur'ân okurdu; sesini duyan herkes ağlardı; Medine halkı ona "Zeynu'l-Muteheccidin" (teheccüd edenlerin ziyetü) lakabını vermişlerdi.³

1- Menakıb, İbn Şehraşub, Kum baskısı, c.4, s.297, biz özette naklettik.

2- el-İrşad, Şeyh Mufid, s.277.

3- el-İrşad, Şeyh Mufid, s.279.

İMAM'IN (A.S) HİLMİ, AFFEDİCİLİĞİ VE SABRİ

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) eşsiz hilmi, sabrı ve affi başkaları için bir örnektir.

İmam'ın isminin peşinden "Kâzım" lakabının yer alması onun bu özelliğini göstermekte, öfkesini yenip af ve sabrını ortaya koymaktadır.

Abbasiler İslâm ülkesinin dört bir yanında baskılar kurarak halkın malını beytülmal diye alırlar, zevk-u sefa sürüyorlar ve onları har vurup harman savuruyorlardı. Bundan dolayı halkın genelinde fakirlik vardı ve her tarafı yoksulluk kaplamıştı. Halkın çoğunun kültür seviyesinin düşük olması, Abbasilerin Alevî karşıtı propagandalarının revaçta olmasına ve saf insanların zihnini bulandırmasına yetiyordu. Bazıları cehaletleri yüzünden İmam'a (a.s) öfkeleniyordu. İmam güzel ahlakıyla onları teselli ediyor, edep ve metanetiyle de onları terbiye ediyordu.

Medine'de yaşayan ikinci halifenin çocuklarından biri İmam'a (a.s) eziyet ediyor ve bazen İmam'ı gördüğünde çirkin sözler söyleyip hakaret ediyordu.

İmam'ın (a.s) yarenlerinden bazıları onu ortadan kaldırmayı öneriyorlar, fakat İmam (a.s) sert bir şekilde onları bu işten alıkoyuyordu.

Bir gün İmam (a.s) onun Medine dışındaki tarlasının yerini sordu. Sonra bir merkebe binerek oraya gitti. Adamın tarlada olduğunu görünce merkebiyle birlikte tarlaya girdi. Adam bunu görünce, "Ekinlerimi ezme!" diye bağırılmaya

başladı. Fakat İmam (a.s) onun bağırmasını önemsemeyerek bineğinin üzerinde onun yanına gitti.¹ Adamın yanına varınca merkebinden inerek güler yüzlü ve saygılı bir şekilde ona şöyle sordu:

– Bu tarla için ne kadar harcadın?"

Adam:

– Yüz dinar.

İmam (a.s):

– Ne kadar kâr edeceğine sanyorsun?

Adam:

– Gaybı bilmem ben.

İmam (a.s):

– Ne kadar kazanmayı umuyorsun dedim.

Adam:

– İki yüz dinar.

İmam (a.s) ona üç yüz dirhem verdi ve şöyle buyurdu:

– Ziraatın da senin olsun; Allah umduğun şeye ulaştıracaktır seni.

Adam yerinden kalkarak İmam'ın (a.s) başını öpüp kendisinin kusurunu ve yaptığı hakaretleri affetmesini istedi. İmam (a.s) tebessüm ederek geri döndü.

Ertesi gün, adam mescitte oturduğu sırada İmam (a.s) içeri girdi.

Adam İmam'ı (a.s) görür görmez şöyle dedi:

– Allah risaletini nereye vereceğini daha iyi bilir.

(İmam Musa b. Cafer'in gerçekten imamete layık olduğuna işaret etmek istiyordu.)

1- Bu iş o adamı yola getirmek için yapıldığından İmam'a (a.s) göre caiz ve hatta yapılması gerekli bir şeydi.

Bunun üzerine arkadaşları hayretle:

– Olay nedir; daha önce onun hakkında kötü şeyler söylüyordun? dediler.

Adam yine İmam'ın (a.s) hakkında dua edince arkadaşları onunla kavga etmeye başladılar.

Bunun üzerine İmam (a.s), daha önce o adamı öldürmeyi düşünen yarenlerine şöyle buyurdu:

– Hangisi daha güzel; sizin yapmak istediğiniz mi, yoksa benim davranışımla onu yola getirmem mi?¹

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.28; el-İrşad, Şeyh Mufid, s.278.

İMAM KÂZİM'İN CÖMERTLİĞİ

İmam Musa Kâzım (a.s) dünyaya hedef olarak bakmıyordu. Bir mal elde edecek olsaydı onunla bir hizmette bulunup perişan bir kişiyi yatıştırmak, bir aç doyurmak, bir çıplağı giydirmek isterdi.

Muhammed b. Abdullah el-Bekrî şöyle diyor:

Malî bakımdan çok kötü bir duruma düşmüştüm. Bir miktar borç para bulmak için Medine'ye girdim. Fakat hangi kapıyı çaldıysam borç para bulamadım. Çok yorulmuştum. İçimden Ebu'l-Hasan Musa b. Cafer'in (a.s) huzuruna gidip durumumu ona anlatayım, dedim.

Sora sora İmam'ı Medine etrafındaki köylerin birinde, bir tarlada çalışırken buldum. İmam (a.s) beni ağırlamak için yanıma gelip benimle yemek yedi. Yemekten sonra, "**Benimle bir işin mi vardı?**" diye sordu. Ben durumu anlattım kendisine; İmam (a.s) yerinden kalkarak tarlanın bir köşesindeki bir odaya gitti; bir süre sonra üç yüz dinar altın getirip bana verdi. Ben isteğime ulaştıktan sonra merkebime binerek geri döndüm.¹

* * *

Yaşı doksanı bulan İsa b. Muhammed şöyle diyor:

Bir yıl kavun, salata ve kabak ekmiştim; toplama zamamı yaklaşınca çekirgeler bütün mahsulümü yok etti ve ben bu nedenle yüz yirmi dinar zarar ettim.

O günlerde, Hz. İmam Musa Kâzım (a.s sanki bütün Şiilerin tek tek durumunu gözetiyormuş gibi) benim yanıma geldi. Selam vererek durumumu sordu; ben: "Çekirgeler bütün mahsullerimi yok etiler." dedim.

İmam (a.s): "**Ne kadar zarar gördün?**" buyurdu.

Ben: "Develerin parasıyla birlikte yüz yirmi dinar." dedim.

Bunun üzerine İmam (a.s), bana yüz elli dinar verdi.

Ben: "Siz bereketli bir kişisiniz; tarlama gelip dua edin." dedim.

İmam (a.s) gelerek dua etti ve sonra şöyle buyurdu:

Resulullah'tan şöyle rivayet edilmiştir: "**Zarara uğrayan mal ve mülkünüzden geriye kalana yapışın.**"

Ben o tarlayı suladım ve Allah Teala öyle bir bereket verdi ve öyle bir mahsul verdi ki onları on bin dinara sattım.¹

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.28.

1- Tarih-i Bağdad, c.13, s.29.

İMAM KÂZİM'İN İMAMETİNİN İNCELENMESİ

İmamlarımız (a.s), imamı, ilmî, dinî ve siyasî mercii insanlara tanıtırken, bunu siyasî bakımdan istismar etmek isteyenlerin bir dayanakları olmasın diye ve yine gerçek Şii'lerin hakiki imam ve önderi tanımları için her zaman kendilerinden sonraki imamın ismini apaçık bir şekilde söylerlerdi. İşte bu nedenle İmam Musa Kâzım (a.s) hakkında da, saygı değer babaları, Abbasîlerin zulüm ve baskı temelleri üzerine kurulan hükümetinin nefes aldırılmaz baskılarına rağmen bir çok yerde kendisinden sonra Musa Kâzım'ın imam olduğunu apaçık beyan etmiştir. Bu sözlerden bir kaçını örnek olarak aşağıya alıyoruz:

1- Ali b. Cafer şöyle diyor: Babam İmam Cafer Sadık (a.s) özel ashabından bir gruba şöyle dedi:

Oğlum Musa hakkındaki tavsiyemi kabul edin; çünkü o, bütün çocuklarımdan ve benden geri kalan herkesten üstündür. O benim halifem, benden sonra Allah'ın bütün kullarına hücceti olacaktır.¹

2- Ömer b. Aban şöyle diyor: İmam Cafer Sadık (a.s), kendisinden sonraki imamları andı. Ben oğlu İsmail'in ismini zikrettim. Fakat İmam: "*Hayır.*" buyurdu, "*Vallahi bu iş bizim elimizde değil; Allah'ın yetkisindedir.*"²

1- İlamu'l-Verra, Tabersî, s.291, İlmîyye İslamiyye baskısı; İsbatu'l-Hudat, c.5, s.486.

2- Besairu'd-Derecat, s.471, yeni baskı; İsbatu'l-Hudat, c.5, s.484.

3- İmam Cafer Sadık'ın (a.s) en seçkin öğrencilerinden biri olan Zürrare şöyle diyor: İmam'ın (a.s) huzuruna çıktım; o sırada sağ tarafında evlatlarının efendisi Musa'nın (a.s) ve karşısında ise bir cenazenin olduğunu -oğlu İsmail'in cenazesi- gördüm. İmam (a.s) bana: "*Ey Zürrare! Git Davud Rıkkı, Hamran ve Ebu Basir'i buraya getir.*" buyurdu.

Ben gidip onları getirdim. Başkaları da gelince otuz kişi olduk ve oda ağzına kadar doldu.

İmam (a.s) Davud Rıkkı'ye: "*Cenazenin üzerindeki bez parçasını aç.*" buyurdu. Davud İmam'ın (a.s) emrini yerine getirdi. Daha sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"*Ey Davud! Bak bakalım İsmail ölü mü, diri mi?*"

Davud: "Efendim! Ölmüştür." dedi.

İmam (a.s) oradaki herkese cenazeyi gösterdi ve herkes İsmail'in öldüğüne tamkık etti.

İmam daha sonra şöyle buyurdu: "*Allah şahit olsun (ki halkın yanılmaması için bu kadar çaba gösterdim).*" Sonra İmam'ın (a.s) emri üzerine cenazeyi yıkayıp kâfur sürerek kefenlediler. Kefenlendikten sonra yine Mufaddal'a: "*Onun yüzünü aç.*" buyurdu.

Mufaddal İmam'ın (a.s) emrini yerine getirince: "*Diri midir, yoksa ölmüş mü?*" diye sordu. Mufaddal: "Ölmüş." dedi. Yine oradaki herkesten aynı soruyu sordu; onlar da aynı cevabı verdiler. İmam (a.s) tekrar buyurdu:

Allah'ım! Sen şahit ol; fakat buna rağmen yine Allah'ın nurunu söndürmek isteyen grup İsmail'in imam olduğunu söz konusu edecekler.

Sonra oğlu Musa'ya işaret ederek şöyle buyurdu:

Bir grup istemese de Allah kendi nurunu teyit edecektir.

İsmail'i defnettikten sonra İmam (a.s) oradakilerden: "**Burada defnedilen kimdi?**" diye sordu. Onlar da: "İsmail'di." dediler. İmam (a.s) tekrar: "**Allah'ım! Sen şahit ol.**" buyurdu. Sonra oğlu Musa'nın elinden tutarak şöyle buyurdu:

Allah yeryüzünü ve ondaki varlıkları teslim alıncaya (kıyamete) kadar bu oğlum hak üzeredir, hak da onunladır, hak ondandır.¹

4- Mansur b. Hazim şöyle diyor: İmam Cafer Sadık'a (a.s), "Babam, anam size feda olsun; her gün canlar ölümle karşılaşmaktadır. Eğer sizin başınıza da böyle bir şey gelecek olursa imamımız kim olacaktır?" diye sordum. İmam (a.s), elini oğlu Ebu'l-Hasan Musa'nın sağ omzuna koyarak, "**Bana bir şey olacak olursa, bu oğlum sizin imamınız olacaktır.**" buyurdu. İmam o zaman beş yaşındaydı ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) diğer oğlu Abdullah da -ki bazıları daha sonra onun imamlığına inandılar- o mecliste bizimle birlikteydi.

5- Şeyh Mufid (r.a) şöyle diyor:

Mufaddal b. Ömer, Muaz b. Kesir, Abdurrahman b. Haccac, Feyz b. Muhtar, Yakub b. Sirac, Süleyman b. Halid ve Safvan el-Cemmal gibi İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yarenlerinin ileri gelenlerinden bir grup ve uzamasın diye isimlerini saymadığımız diğerleri, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) İmam Cafer Sadık'tan (a.s) sonra imamet makamına geçmesi konusunu gündeme getirmişlerdi ve yine bu mevzu, fazilet ve takvalarında şüphe olmayan İmam Musa Kâzım'ın (a.s) kardeşlerinden İshak ve Ali'den de rivayet edilmiştir.²

1- Gaybet-i Numanî, taş baskısı, s.179; Biharul-Envar, c.48, s.21.

2- el-İrşad, Şeyh Mufid, s.270.

Bütün bu açıklama ve vurgularla Şia ve İmam Cafer-i Sadık'la (a.s) irtibat içerisinde olan kimseler, babası hayattayken ölen İsmail'in veya ismi Muhammed olan İsmail'in oğlunun ya da diğer oğlu Abdullah'ın değil, oğlu Ebu'l-Hasan Musa b. Cafer el-Kâzım'ın (a.s) imam olduğunda şüphe etmemişlerdir. Bütün bunlara rağmen, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şahadetinden sonra bir grup, oğlu İsmail'in veya İsmail'in oğlunun veya Abdullah'ın imam olduğuna inanarak onlar için tayin edilen apaçık yoldan saptılar.

kimselerin kıyam ederek halkı peşlerine düşürmelerinden endişeleniyorlardı.

Şimdi bu mektepte eğitim alanlardan bazılarının kısaca hayatlarına değinelim:

İbn Ebu Umeyr

İbn Ebî Umeyr Hicrî 217 yılında vefat etmiş, üç imamı (İmam Kâzım, İmam Rıza ve İmam Cevad) görmüştür; döneminin meşhur âlimlerinden ve Ehlibeyt İmamlarının yarenlerindendi. Ondandır çeşitli konularda çok sayıda rivayet ulaştırmış elimize. Onun yüce makamı Şiîlerin ve Sünnîlerin dillerinden düşmez olmuştu. Her iki kesim arasında güven duyulan bir kişi olmuştu; Ehlisünnet ulemasından olan Cahiz onun hakkında şöyle yazıyor:

İbn Ebî Umeyr her konuda döneminde tekti.¹

Fazl b. Şazan şöyle diyor:

Bazı kişiler hâkim sisteme İbn Ebî Umeyr'in bütün Irak Şiîlerinin isimlerini bildiğini haber verdiler. Hâkim sistem ondan Irak Şiîlerinin ismini vermesini istedi. Fakat o isimleri vermedi. Bunun üzerine onu soyarak iki hurma ağacı arasına asıp yüz kırbaç vurdular. Ayrıca ona yüz bin dirhem malî zarar da verdiler.²

İbn Bukeyr şöyle diyor:

İbn Ebî Umeyr'i zindana attılar; zindanda birçok eziyetler çekti ve bütün serveti elinden alındı.³

İMAM'IN ÖĞRENCİLERİ VE ONDAN EĞİTİM ALANLAR

İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ilim ve davranışları Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ve tertemiz babalarının ilim ve amelinin yansımasıydı. Bütün ilim ve kemal susamışları, onun mektebinin kaynağından susuzluklarını gideriyorlardı. İnsanları öyle yetiştiriyordu ki, onun mektebinden ders alanlar çok kısa bir zamanda ilim ve amelde çok yüce bir makama ulaşabiliyorlardı.

Yaklaşık yirmi yaşındayken değerli babaları şahadet makamına ulaştı. Babasının öğrencileri ve mektebinde eğitilenlerin çoğu ondan yüz çevirmeden yaklaşık otuz yıldan fazla kendisinden istifade ettiler.¹

Fıkıh, hadis, kelim ilim ve münazarada İmam'ın mektebinde eğitim görenler diğerleriyle mukayese edilmeyecek nitelikteydiler; ahlak, amel ve Müslümanlara hizmet konusunda kendi dönemlerinin örnekleriydiler. Kelam dalında üstat olanlar onların hiç biriyle tartışamaz, münazarada hemen yenik düşer, acizliklerini itiraf ederlerdi.

İmam'ın (a.s) bu öğrencilerinin yüce şahsiyetleri muhalifleri, özellikle dönemin yönetimini hayrete düşürmüştü. Halk arasında bu kadar çok sevilen ve sayılan

1- İmam Cafer Sadık (a.s) hicrî kamerî 148 yılında ve İmam Kâzım (a.s) ise 183 yılında şahadete ulaşmıştır.

1- Muntaha'l-Makal, s.254, taş baskısı.

2- Rical-i Keşşî, s.591.

3- Rical-i Keşşî, s.590.

Zindana atılıp eziyetler gördüğü sıralarda onun yazdığı hadis kitapları da yok oldu.

Şeyh Mufid şöyle yazıyor:

İbn Ebî Umeyr on yedi yıl zindana atıldı ve bütün mallarını kaybetti; adamın biri ona on bin dirhem borçluydu; İbn Ebî Umeyr'in servetini kaybettiğini anlayınca evini satarak onun parasını hazırlayıp getirdi.

İbn Ebî Umeyr: "Bu parayı nereden aldın? Bir miras mı ulaştı sana yoksa bir hazine mi buldun?" diye sordu.

Adam: "Evimi sattım!" dedi.

İbn Ebî Umeyr: "İmam Cafer Sadık (a.s) bana: '**Kişinin içinde oturduğu, dolayısıyla temel ihtiyacı olan ev borçtan müstesnadır.**' buyurdu; bu yüzden, bu paraların bir dirhemine bile ihtiyacım olmasına rağmen kabul edemem." dedi.¹

Safvan b. Mihran

Safvan b. Mihran, ulemanın ileri gelenlerinin rivayetlerine önem verdikleri güvenilir ve temiz kişilerdendir. Ahlak ve davranışlarında öyle bir makama ulaştı ki, İmam (a.s) tarafından teyit edildi. Daha önce de değindiğimiz gibi, İmam'dan, zalimlere yardım edilmemesi ve onlara her türlü yardımdan sakınılması gerektiğini duyunca Harun'a kiraya vermiş olduğu develeri, bu vesileyle zalime yardım etmiş olmamak için sattı.²

1- el-İhtisas, Şeyh Mufid, Tahran basımı, s.86.

2- Rical-i Keşşî, s.440 441.

Safvan b. Yahya

Safvan b. Yahya, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ashabının ileri gelenlerindendi. Şeyh Tusî şöyle yazıyor: "Safvan muhaddislerin yanında dönemin en güvenilir ve en takvalı insanı sayılıyordu."¹

Safvan İmam Rıza'yı (a.s) görmüş ve İmam'ın yanında yüce bir makam ve mevki edinmiş,² İmam Cevad (a.s) da onu överek: "**Allah ondan razı olsun; hiçbir zaman ben ve babama muhalefet etmedi.**" diye buyurmuştur.³

İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyuruyor:

Çobansız bir sürüye saldıran iki yırtıcı kurdun verdiği zarar, makam sevgisinin Müslüman'ın dinine verdiği zarardan daha fazla değildir. Fakat bu Safvan dünya ve makama düşkün değildir.⁴

Ali b. Yaktin

Ali b. Yaktin hicrî kamerî 124 yılında Kûfe'de dünyaya gelmiştir.⁵ Şii olan babası İmam Cafer Sadık'a (a.s) kendi malından gönderiyordu. Mervan onu takip altına alınca kaçmak zorunda kaldı. Bunun peşinden eşi ile Ali ve Abdullah ismindeki iki oğlu Medine'ye gittiler. Emevî saltanatı yıkılıp Abbasî hükümetinin kurulması üzerine Yaktin ortaya çıkıp eşi ve iki oğluyla birlikte Kûfe'ye döndü.⁶

1- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.109, 1380 Necf baskısı.

2- el-Fihrist, Neccaşî, s.148, Tahran baskısı.

3- Rical-i Keşşî, s.502.

4- Rical-i Keşşî, s.503.

5- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117.

6- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117.

Ali b. Yaktin, Abbasîlerle yakın bir bağlantı kurdu ve Abbasî hükümetinin bazı önemli makamlarını ele geçirdi; o dönemde Şiilerin sığınağı ve yardımcısı olup onların sıkıntılarını gideriyordu.

Harun Reşid, Ali b. Yaktin'i kendisine vezir seçince Ali b. Yaktin, onların işlerine iştirak etme konusunda İmam Seccad'ın (a.s) görüşünü sordu.

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Bir şey yapmaya mecbur kalırsan, yakınlarımızın mallarından sakın.

Ravi diyor ki: Ali b. Yaktin bana: "Görünüşte malları Şiilerden alıyordum, fakat daha sonra gizlice onlara iade ediyorum." dedi.¹

Bir defasında İmam Musa Kâzım'a (a.s) şöyle yazdı: "Sultanın işlerine tahammülüm kalmadı; Allah beni size feda etsin, müsaade ederseniz bu işten çekilmek istiyorum."

İmam (a.s), ona şöyle cevap yazdı:

İşinden çekilmene izin vermiyorum; Allah'tan kork!²

Ve yine bir defasında ona şöyle buyurdu:

Bir şeyi taahhüt edersen ben de senin için üç şeyi taahhüt ederim. Benim taahhüt edeceğim üç şey şunlardır: Kılıçla öldürülmeyecek, fakirlik görmeyecek ve zindana düşmeyeceksin.

Ali b. Yaktin: "Benim taahhüt edeceğim şey nedir?" diye sordu. İmam (a.s) da şöyle buyurdu:

Bizim dostlarımızdan birisi sana gelirse ona ikramda bulunmanı istiyorum.¹

1- Usul-u Kâfi, s.110.

2- Kurbu'l-Esnad, s.126, taş baskı.

Abdullah b. Yahya el-Kahilî şöyle diyor:

Bir gün İmam Musa Kâzım'ın (a.s) huzurundaydım. O sırada Ali b. Yaktin İmam'a doğru geliyordu. İmam (a.s) yarenlerine şöyle buyurdu:

Kim Resulullah'ın (s.a.a) ashabından birini görmek istiyorsa bize doğru gelen şu adama baksın.

Oradakilerden biri: "Öyleyse o cennetliktir değil mi?" diye sordu.

İmam (a.s): "**Ben onun cennetlik olduğuna tanıklık ediyorum.**" buyurdu.²

Ali b. Yaktin İmam'ın (a.s) emirlerini yerine getirme konusunda hiçbir şekilde kusur etmiyor, gevşek davranmıyordu. İmam neyi emretseydi, hikmetini bilmeseydi bile hemen yerine getirirdi:

Bir defasında Harun Reşid, Ali b. Yaktin'e hediye olarak bazı giysiler verdi. Onların arasında göz alıcı, pahalı bir cüppe vardı. Ali b. Yaktin o elbiselerle cüppeye başka malları da ekleyerek İmam Musa Kâzım'a (a.s) gönderdi. İmam (a.s) o cüppe dışında bütün malları kabul etti ve Ali b. Yaktin'e: "**Yakında bu cüppeye ihtiyacın olacak, onu kendi yanında sakla ve kimseye verme.**" diye yazdı.

Ali b. Yaktin, İmam'ın (a.s) o elbiseyi neden geri gönderdiğini anlayamadı. Fakat buna rağmen onu sakladı. Birkaç gün sonra Ali b. Yaktin kendisiyle içli-dışlı olan bir kölesine öfkelenerek onu dışarı attı. Ali b. Yaktin'in İmam Musa Kâzım'a (a.s) karşı sevgi beslediğini ve İmam'a (a.s) elbise gönderdiğini bilen köle Harun'un yanına giderek bildiklerini söyledi. Harun öfkelenerek: "Bu konuyu

1- Rical-i Keşşî, s.433.

2- Rical-i Keşşî, s.431.

araştıracağım; dediğin gibi olursa onu öldüreceğim." dedi. Derhal Ali b. Yaktin'i çağırıp: "Sana verdiğim şu cüppe nerededir?" diye sordu.

Ali b. Yaktin: "Ona koku sürüp özel bir yerde sakladım." dedi.

Harun: "Hemen onu buraya getir!" dedi.

Ali b. Yaktin hizmetçilerinden birini göndererek elbiseyi getirip Harun'un önüne koydu. Harun elbiseyi görünce yatıştı ve Ali b. Yaktin'e: "Elbiseyi götür yerine bırak; kendin de selamle geri dön; bundan böyle senin hakkında hiç kimsenin çekiştirmesini kabul etmeyeceğim." dedi ve sonra o köleye bin kırbaç vurmalarını emretti. Köle beş yüz kırbaç yedikten sonra can verdi.¹

Ali b. Yaktin hicrî kamerî 182 yılında, İmam Musa b. Cafer (a.s) zindandayken vefat etti.² Onun kaleme aldığı bazı kitapları vardı. Şeyh Mufid ve Şeyh Saduk onlardan bazılarının isimlerini kaydetmişlerdir.³

Müminu't-Tak⁴

Muhammed b. Ali b. Nu'man, künyesi Ebu Cafer, lakabı Müminu't-Tak'tır. İmam Cafer Sadık ve İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ashabından olup İmam Cafer Sadık'ın (a.s) yanında yüce bir makama sahipti. İmam onu ashabının ileri gelenleri arasında saymıştır.⁵

1- el-İrşad, Şeyh Mufid, s.275.

2- Rical-i Keşşî, s.430.

3- el-Fihrist, Şeyh Tusî, s.117.

4- Müminu't-Tak'ın dükkamı, Kûfe'de bir tavanın altında yer aldığı için ona bu isim verilmiştir.

5- el-İrşad, Şeyh Mufid, s.135, 239 ve 240.

Müminu't-Tak, herhangi bir muhalifle tartışsaydı ona galip gelirdi.

İmam Cafer Sadık (a.s) ilmi gücü ve istidadı olmayan bazı yarenlerini kelimî tartışmalara girmekten alıkoyarken Müminu'-Tak'ın bu tartışmalara girmesini tavsiye ediyordu.

İmam Cafer Sadık (a.s) onun hakkında Halid'e şöyle buyurmuştur:

Tak sahibi halkla tartışır ve bir doğan gibi avın üzerine iner. Oysa senin kanatlarını yolacak olurlarsa kesinlikle uçamazsın.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şahadet mertebesine ulaştınca, Ebu Hanife, kinayeli bir üslupla Müminu't-Tak'a: "İmam'ın öldü!" dedi. Müminu't-Tak bu söze karşı hemen: "Fakat senin imamına zamanın belli olan gününe kadar mühlet verilmiştir." dedi.² Yani senin imamın Allah Teala'nın Kur'ân-ı Kerim'de hakkında: "Haydi, dedi, sen ertelenmişlerdensin! O bilinen vaktin gününe kadar!"³ buyurduğu şeytandır.

Hişam b. Hakem

Hişam b. Hakem tartışma, münazara ve kelim ilminde bir dahiydi. Bu konuda diğerlerinden üstündü. İbn Nedim şöyle yazıyor:

Hişam, Şii mütekellimlerinden olup imamet hakkında tartışmayı tüm detay ve incelikleriyle

1- Rical-i Keşşî, s.186.

2- Rical-i Keşşî, s.187.

3- Hicr Suresi, 38.

ortaya koyan bir kişiydi. O, kelim ilminde uzman ve hazır cevap bir kişiydi.¹

Hişam çok sayıda kitap yazmış, çeşitli din ve mezheplerin önderleriyle ilginç tartışmalar yapmıştır.

Yahya b. Halid Bermekî, Harun Reşid'in huzurunda Hişam'a:

- Hakkın iki zıt kutupta olması mümkün müdür?" diye sordu.

Hişam:

- Hayır, dedi.

Yahya:

- İki kişi bir konuda ihtilaf edince ikisi de hak üzere veya ikisi de batıl ya da biri hak ve diğeri batıl değil midir? dedi.

Hişam dedi ki:

- Evet, bu konuda ancak bu üç şık düşünülebilir; fakat birinci şık imkânsızdır; çünkü her ikisinin de hak üzere olması imkânsızdır.

Bunun üzerine Yahya şöyle sordu:

- Bir din hükmünde ihtilafa düşen kişilerden her ikisinin de hak üzere olması imkânsızsa, o halde Resulullah'ın (s.a.a) mirası üzerinde ihtilafa düşerek Ebubekir'in yanına giden Ali ve Abbas'tan hangisi hak üzereydi?

Hişam:

Bu konuda hiç birisi hatalı değildir, dedi. Onların bu kıssasının Kur'ân'da da örneği vardır: Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Davud'un kıssasında iki meleğin tartışarak Davud'un (a.s)

1- el-Fihrist, İbn Nedim, s.263, Mısır baskısı.

yanına gelip ondan aralarındaki ihtilafı halletmesini istediler; acaba bu iki melekten hangisi hak üzereydi?

Yahya dedi ki:

İkisi de hak üzereydiler; aralarında bir ihtilaf yoktu. Onların ihtilafı şekliydi ve bu hareketle Hz. Davud'un dikkatini bir şeye çekmek istiyorlardı.¹

Hişam:

- Ali'yle (a.s) Abbas'ın ihtilafı da böyleydi, dedi. Onların arasında bir ihtilaf yoktu. Onlar sadece Ebubekir'e yaptığı hatayı bildirmek için böyle yaptılar; onlar böylece Ebubekir'e: "Kimse peygamberlerin mirasçısı olmaz." sözünün doğru olmadığını ve kendilerinin peygamberden miras aldıklarını anlatmaya çalıştılar.

Yahya şaşırarak cevap veremedi. Bunun üzerine Harun Reşid, Hişam'ı övdü.²

Yunus b. Yakub şöyle diyor: Aralarında Hamran b. A'yan, Müminu't-Tak, Hişam b. Salim, Tayyar ve Hişam b. Hakem de bulunan İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ashabından bir grup İmam'ın (a.s) yanında olduğu bir sırada İmam genç yaştaki Hişam'a: "**Amr b. Ubeyd'e ne yaptığını ve ona neler sorduğunu anlatmak istemez misin?**" buyurdu.

Hişam: "Sizden utanıyorum; sizin huzurunuzda konuşamıyorum!" dedi.

İmam (a.s): "**Size emrettiğimiz zaman emrimizi yerine getirin.**" buyurdu!

1- Hz. Davud'la (a.s) iki meleğin kıssası Sâd Suresi, 21 ve 26. ayetlerde zikredilmiştir. Bunu açıklamasını tefsir kitaplarında bulabilirsiniz.

2- el-Fusulu'l-Muhtare, Seyyid Murtaza, s.26, Nefes baskısı, (özetle).

Bunun üzerine Hişam şöyle dedi:

Amr b. Ubeyd'in Basra mescidinde oturup halka konuşma yaptığını duymuştum. Bu konu bana ağır geldi. Cuma günü Basra'ya gidip mescide girdiğimde Amr b. Ubeyd'in mescitte oturduğunu ve halkın da etrafını sarıp ondan bazı konuları sorduklarını gördüm. Kalabalığı yarıp onun yanına oturduktan sonra: "Ey bilgili kişi! Ben yabancı bir adamım. Müsaade ederseniz bir soru sormak istiyorum!" dedim. Amr izin verince ben, "Acaba senin gözün var mı?" diye sordum. Amr: "Ey çocuğum! Bu ne biçim bir soru?" dedi. "Ben böyle soracağım." dedim. Amr: "Her ne kadar aptalca bir soruysa da olsun yine de sor." dedi. Ben yine sordum:

- Gözün var mı?
- Evet.
- Onunla neyi görüyorsun?
- Renkleri ve şekilleri.
- Burnun var mı?
- Evet.
- Onunla ne yapıyorsun?
- Kokuları alıyorum.
- Ağzın var mı?
- Evet.
- Onunla ne yapıyorsun?
- Yemekleri tadıyorum.
- Peki beynin var mı?
- Evet, var.
- Peki onunla ne yapıyorsun?
- Onunla uzuvlarıma gelen her şeyi teşhis ve ayırt ediyorum.

- Bu uzuvların senin bu duyu merkezine olan ihtiyacını gidermiyor mu?

- Hayır!

- Nasıl olur bu? Hâlbuki senin bütün uzuvların sapasağlamdır!

- Bu uzuvlarım bir şeyde şüphe ettiği zaman şüpheyi giderip yakın edinmek için beyin ve duyu merkezine müracaat ederler.

- O halde Allah Teala beyin ve duyu merkezini bu uzuvların şüphelerini gidermek için yaratmıştır değil mi?

-Evet.

- Öyleyse kesinlikle beyin ve duyu merkezine ihtiyacımız var değil mi?

- Evet.

- Allah Teala senin uzuvlarında doğruyla yanlış ayırt edecek bir imam koymuşken bütün bu insanları ihtilaf ve şüphe anında kendisine müracaat edecekleri bir imam olmadan kendi hallerine mi bırakmıştır?!!

Amr b. Ubeyd sustu ve bir şey söylemedi. Sonra bana dönerek:

- Nerelisin? dedi.

- Kûfeliyim, dedim.

Amr:

- Öyleyse sen Hişam'sın, dedi.

Sonra beni alıp kendi yerine oturttu ve ben kalkıncaya kadar da artık bir şey söylemedi.

İmam Cafer Sadık (a.s) tebessüm ederek: "**Bu istidlali sana kîm öğretti?**" diye sordu.

Hişam: "Ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu!" dedi, "Kendiliğinden dilime aktı."

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu:

**Ey Hişam! Allah'a and olsun ki bu istidlal İbrahim
ve Musa'nın Suhuf'unda yazılmıştır.¹**

İMAM KÂZİM'İN ŞAHADETİ

İmam Musa Kâzım (a.s), hicrî kamerî 183 yılı recep ayının beşinde, Bağdat'ta, Sindi ibn Şahik'in zindanında zehirlenip şahadete ulaştı.

İmam Musa'nın (a.s) pak kabri, Bağdat'ın "Kureyş Kabirleri" bölgesine (şimdiki Kazimeyn) bulunmaktadır. Hâlihazırda Şii ve Ehlisünnet Müslümanlar bu ziyaretgâhı ziyaret etmektedirler.

Hatib "Tarih-u Bağdad" adlı eserinde Ali ibn Hallal'dan şöyle nakletmektedir:

Allah şimdiye kadar, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) kabrine tevessül ederek bertaraf edilmeyen hiçbir belayı bana vermemiştir. Bir belaya duçar olduğumda ne zaman bu İmam'a tevessül etsem, Allah ya o belayı üzerimden kaldırmış veya ona katlanmayı bana kolaylaştırmıştır.

1- Rical-i Keşşî, s.271 273; Usul-i Usul-u Kâfi, c.1, s.196, biraz farkla; Murucu'z-Zeheb, Mesudî, içeriğe zarar vermeyecek fazla bir ihtilafı.

* Bir şükran ifadesi olarak şunu da belirtelim ki, bu yazının hazırlanıp düzenlenmesinde Merhum Kâzım Kureyşî'nin "Hayatu'l-İmami'l-Kâzım" adlı eseri esas alınmıştır.

7- Mallarınızı zekât vererek koruyunuz.¹

* * *

Allah'ın selamı o hak imamın üzerine olsun; o, önderlik, ilahî özelliklerde insanların en üstünüydü. Yeryüzünde insanlar var olduğu sürece şehitlerin ve özgür insanların dilinden ona selam olsun.

İMAM KÂZİM'İN VECİZ SÖZLERİ

1- Alçakgönüllülük insanların sana nasıl davranmasını istiyorsan onlara öyle davranmaktadır.¹

2- Allah'a yaklaşmanın en iyi vesilesi, O'nu tanıdıktan sonra namaz kılmak, ana-babaya iyilikte bulunmak, kıskançlığı, kendini beğenmişliği, başkalarına karşı övünmeyi bırakmaktır.²

3- Kim ihanet eder de bir şeyin kusurunu bir Müslüman'dan gizlerse veya başka bir yolla onu aldatır ve hile yaparsa Allah'ın lanetini hak etmiş olur.³

4- Allah'ın en kötü kulu ikiyüzlü ve iki dilli olan kimsedir. Din kardeşinin karşısında onu öven, ondan uzaklaştığı zaman ise onun hakkında kötü şeyler söyleyen veya Müslüman kardeşine bir nimet verildiğinde onu kıskanan, bir sıkıntıya düştüğünde ise ona yardım etmeyen kimsedir.⁴

5- Kim dünyaya âşık olursa, kalbinden ahiret korkusu çıkar.⁵

6- İşlerin en iyisi, orta halli olanıdır.⁶

1- Vesailu's-Şia, c.2, s.456, eski baskı.

2- Tuhefu'l-Ukul.

3- Müstedreku'l-Vesail, c.2, s.455.

4- Müstedreku'l-Vesail, c.2, s.102.

5- Ain-i Zindegi, s.131.

6- Biharul-Envar, c.48, s.154.

1- Biharul-Envar, c.48, s.150.